

Sygn. akt III AUa 473/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Gawda (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SA Krystyna Smaga
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 4 lipca 2013 r. w Lublinie

sprawy ze skargi D. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 3 kwietnia 2012 roku w sprawie VII U 1239/12

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 20 marca 2013 r. sygn. akt VII U 35/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz D. D. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

III AUa 473/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2012 r., wydanym w sprawie VII U 1239/12, Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie wnioskodawczyni D. D. od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. wstrzymującej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r., z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

W skardze z dnia 31 grudnia 2012 r. skarżąca wniosła o wznowienie postępowania, podnosząc, iż wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyrokiem z dnia 20 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił własny wyrok z dnia 3 kwietnia 2012 r., oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 6 października 2011 r. i ustalił D. D. prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

Wnioskodawczyni D. D. jest uprawniona do emerytury od dnia 1 lipca 2009 r. W dniu składania wniosku była pracownikiem Urzędu Miasta w L..

Decyzją z dnia 6 października 2011 r. organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r., z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2012 r., wydanym w sprawie VII U 1239/12, Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie D. D. od powyższej decyzji. Stan faktyczny był w niniejszej sprawie niesporny.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że skarga D. D. o wznowienie postępowania jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 401¹ k.p.c., można żądać wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zapadło wydane orzeczenie.

Decyzja z dnia 6 października 2011 r., wydana została na podstawie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis ten został wprowadzony do porządku prawnego z dniem 1 stycznia 2011 r. na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 257, poz. 1726 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 r., poz. 1285), Trybunał Konstytucyjny orzekł o tym, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyroki Trybunału mają skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r., V CO 43/08, wyrok z dnia 21 listopada 2006 r., II PK 42/06). Orzecznictwo Sądu Najwyższego co do tego, że uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów

faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału, jest przeważające i Sąd Okręgowy pogląd ten w pełni podzielił (por. postanowienie z dnia 7 grudnia 2000r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 331; wyrok z dnia 5 września 2001r., II UKN 542/00, OSNP 2003 nr 2, poz. 36, z dnia 12 czerwca 2002r. II UKN 419/01, OSNAPiUS 2002 nr 23, poz. 58, z dnia 27 września 2002r., II UKN 581/01, OSNP 2003 nr 23, poz. 581 oraz z dnia 18 grudnia 2002r., I PKN 668/01, OSNP 2004 nr 3, poz. 47).

Sąd Okręgowy zważył, że w niniejszym stanie faktycznym w dniu złożenia wniosku o emeryturę, wydania decyzji przyznającej to świadczenie oraz w dacie wskazanej jako dzień nabycia prawa do emerytury, nie istniał wymóg rozwiązania stosunku pracy jako przesłanka niezbędna do przyznania tego prawa. Uznany za niezgodny z Konstytucją art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie został jeszcze wprowadzony do ustawy, zaś jego wcześniejszy odpowiednik – tj. art. 103 ust. 2a tej ustawy, został uchylony wcześniej, tj. z dniem 8 stycznia 2009r. Osoby, które prawo do emerytury nabyły w okresie od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r., miały prawo do jej wypłaty także w przypadku ewentualnego kontynuowania zatrudnienia. Zacytowane wyżej orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego pozwala tym osobom na zachowanie prawa do wypłaty emerytury.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle powyższych rozważań kwestia zachowania przez wnioskodawczynię prawa do wypłaty emerytury nie powinno budzić zastrzeżeń.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i art. 412 § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie I wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany organ rentowy zaskarżając wyrok w całości i zarzucając pominięcie art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i niewłaściwe zastosowanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. oraz naruszenie art. 103a cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ustalenie prawa do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi.

Pozwany wywodził, że w jego ocenie wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywiera skutki prawne od dnia ogłoszenia, w sposób określony w art. 190 ust. 3 Konstytucji RP a zatem na przyszłość. Trybunał ani w wyroku ani też w jego uzasadnieniu nie wskazał innej daty utraty mocy prawnej przepisów, uznanych za niezgodne z Konstytucją. Tym samym nie ma podstaw do stosowania wyroku do stanów prawnych istniejących przed jego ogłoszeniem. Brak podstaw do przyznania wnioskodawczyni prawa do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r.

Z tych względów pozwany uznawał apelację za uzasadnioną.

Opierając się na ustaleniach faktycznych jak i rozważaniach prawnych poczynionych przez Sąd I instancji **Sąd Apelacyjny zważył co następuje:**

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje w całości ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, jak i wywody prawne tegoż Sądu dotyczące skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego, zatem nie zachodzi konieczność ich powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60).

Zarzuty apelacji nie są zasadne. Istotą sprawy była możliwość zastosowania w stosunku do wnioskodawczyni art. 103a cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zakwestionowanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12, w okresie poprzedzającym jego wejście w życie. Wyrokiem tym Trybunał orzekł, że „art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Oceniając skutki wyroku, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cytowanej ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emeryturach i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz.U. z 2012 roku, poz. 1285).

W sprawie niniejszej poza sporem pozostawał fakt, że wnioskodawczyni należy do kręgu osób objętych przedmiotowym orzeczeniem albowiem prawo do emerytury nabyła od dnia 1 lipca 2009 r., a więc w okresie, kiedy realizacja prawa do tego świadczenia nie wymagała rozwiązania stosunku pracy.

Przypomnieć należy, że ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz.U. Nr 228, poz.1507) uchylony został z dniem 8 stycznia 2009 roku art. 103 ust. 2a cytowanej ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 37 pkt 5b cyt. ustawy), który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Od dnia 1 stycznia 2011 roku przepis ten ponownie został wprowadzony do ustawy o emeryturach i rentach z FUS jako art. 103a – z mocy art. 6 pkt 2 w zw. z art. 30 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...).

Zaskarżoną decyzją organ rentowy wstrzymał wnioskodawczyni wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku, przy czym jak wynika z odpowiedzi na odwołanie, podstawę decyzji stanowił powołany wyżej przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Jak prawidłowo przyjął Sąd Okręgowy, decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy posiadała ocena skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w odniesieniu do stanu prawnego poprzedzającego wejście w życie tego orzeczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można zgodzić się z wywodami apelacji jakoby przepis art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uzasadniał pogląd prezentowany przez skarżącego, że zakwestionowany przepis winien być stosowany w odniesieniu do stanu faktycznego sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału w Dzienniku Ustaw, tj. sprzed dnia 22 listopada 2012 roku. Stosownie do treści tego przepisu, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Przedstawiona przez pozwanego motywacja, a mianowicie, twierdzenie, że w sytuacji podzielenia stanowiska Sądu Okręgowego odnośnie niestosowania zakwestionowanego przepisu do stanów faktycznych sprzed orzeczenia Trybunału, podważałoby ratio legis tego unormowania, w ocenie Sądu Apelacyjnego, ma charakter wycinkowy, nie wyczerpuje istoty zagadnienia skuteczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Apelujący pomija bowiem te uregulowania Konstytucji, które w sposób wyraźny wskazują na retroaktywne skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego orzekającego o niekonstytucyjności przepisu prawa.

Z treści art. 190 ust. 4 cyt. przepisu wynika, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne

orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Przyjęcie stanowiska skarżącego przekreśliłoby sens instytucji wznowienia postępowania (którego celem jest przecież wydanie orzeczenia zgodnego z prawem) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu.

W nowym stanie prawnym, ukształtowanym w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, rozpatrzenie sprawy jest nie tylko dopuszczalne, ale możliwość taka jest ujęta jako podmiotowe, konstytucyjne prawo jednostki. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku, I PK 116/05 (LEX nr 214272), realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego przepis art. 401¹ k.p.c., nakazujący wznowienie postępowania sądowego w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową, lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W konsekwencji, po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c. sąd stwierdzając, iż orzeczenie zostało wydane na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to jednak nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny.

Kolejnym argumentem pozwalającym przyjąć retroaktywność orzeczeń Trybunału jest instytucja pytania prawnego przewidzianego w art. 193 Konstytucji, który stanowi, że każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Istota pytania prawnego sprowadza się bowiem do zastosowania orzeczenia Trybunału do zaistniałego w przeszłości stanu faktycznego przez Sąd orzekający w danej sprawie.

Reasumując powyższe, stwierdzić należy, iż utrata mocy obowiązującej przepisu (aktu prawnego) zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny następuje, stosownie do cytowanego wyżej art. 190 ust. 3 Konstytucji, z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału i orzeczenie to ma w tym zakresie charakter konstytutywny. Oznacza to, że przepis ten z datą ogłoszenia wyroku Trybunału zostaje wyeliminowany z porządku prawnego i po tej dacie nie może być stosowany.

Utrata mocy obowiązującej nie oznacza jednak unieważnienia wcześniej istniejącego stanu prawnego. Eliminacja skutków wynikających z niekonstytucyjnych przepisów wymaga indywidualnych rozstrzygnięć w sferze stosowania prawa.

Sąd Apelacyjny podziela ukształtowane na tle omawianej materii orzecznictwo Sądu Najwyższego, w świetle którego „uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez Sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału (por.: wyrok z dnia 21 listopada 2006 roku, II PK 42/06 – LEX nr 950622, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. V CO 43/08 LEX nr 564856).

W ocenie Sądu Apelacyjnego inne rozumienie skutków orzeczenia Trybunału w przedmiocie niekonstytucyjności przepisów, naruszałoby zasadę państwa prawnego wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Pozwalałoby bowiem władzy ustawodawczej, a za jej pośrednictwem władzy wykonawczej, na korzystanie z „niepewnych konstytucyjnie” rozwiązań prawnych bez ponoszenia odpowiedzialności w tym zakresie. Do czasu bowiem orzeczenia przez Trybunał niezgodności przepisów (aktów prawnych) z Konstytucją, istniałaby możliwość osiągnięcia określonych skutków.

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji faktycznej zaistniałej w niniejszej sprawie stwierdzić należy, iż Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że skoro rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonej decyzji oparte zostało na

przepisie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który uznany został za niekonstytucyjny, to nie mógł on stanowić podstawy wstrzymania wypłaty emerytury wnioskodawczyni od dnia 1 października 2011 roku. Oznacza to, że zawarty w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego jest całkowicie nieuzasadniony.

Z tych względów i na mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.